

DE VOORMALIGE KERK VAN ALDEN-BIESEN

De systematische opgravingen die tijdens de jaren 1977 en 1978 op het domein van Alden-Biesen te Rijkhoven uitgevoerd werden, leidden tot de ontdekking van een groot deel van de funderingen van een oost-west gerichte, driebeukige kerk die door het hedendaags bedehuis dwars oversneden wordt (*Arch. Belg.* 206, 119-121 en *Arch. Belg.* 213, 164-167). Gedurende de maand april werd de rest van de funderingen van deze kerk verder vrijgelegd, namelijk deze van het koor en de daar aangehechte sacristie, zodat het volledige grondplan van deze kerk die in 1631 afgebroken werd, in tekening kon gebracht worden (fig. 75). Binnenwerks had het bedehuis een lengte van ca. 34 m (het torengedebouw niet medegerekend) en een breedte van 14 m.

De funderingen met soms nog een gedeelte van de opstaande muren van het koor en de sacristie behoren alle tot dezelfde bouwtrant als deze van de noord- en zuidgevel van het gebouw: ze zijn opgetrokken in silex- en mergelbrokken, ingegoten in een grijze kalkmortel, die langs weerzijden afgezet zijn met gezaagde mergelblokken van diverse afmetingen (lengte schommelend tussen 25 en 50 cm, breedte ca. 20 cm en hoogte ook ca. 20 cm).

Het rechthoekig afgesloten koor heeft binnenwerks een breedte van 6 m en een diepte van 5,50 m (fig. 76, G). Muur 1, die plaatselijk tot + 8,02 m bewaard bleef, is iets breder gegrondvest dan de muren 2, die een hoogte behielden van + 7,64 tot + 7,84 m²⁵). De fundering van de eerste heeft een breedte van 1,16 m en het daar opstaand muurgedeelte van 0,96 m; de funderingen van de muren 2 een breedte van 1,08 m. Aan het binnenste uiteinde van deze laatste werden de resten aangetroffen van een pijler (fig. 76, I en J). De sokkel van pijler I is vijfkantig en in mergel (fig. 77, A); hij rust op een halve cirkelvormige arduinsteen met een diameter van 1,12 m en een dikte van 25 cm. Van de sokkel van pijler J bleven enkel twee mergelblokken over, waarvan deze, die westelijk gelegen is, twee brede, horizontaal geplaatste groeven vertoont.

De funderingen en de opstaande muurgedeelten van de sacristie zijn heel wat minder breed dan de vorige (fig. 16, H). Muur 3, die tot + 8,02 m bewaard bleef, heeft een funderingsbreedte van 60 cm en het daar opstaand muurgedeelte van 52 cm; muur 4, die plaatselijk behouden bleef tot + 7,72 m, heeft een funderingsbreedte van 80 cm en een opstaand muurgedeelte van 72 cm. Muur 5, die met mergelblokken is aangelegd, heeft een breedte van 1 m en stelt de toegang voor van de sacristie naar het koor.

²⁵ De niveau's zijn aangegeven ten overstaan van het vast nulpunt dat door de Regie der Gebouwen voor gans het domein bepaald werd.

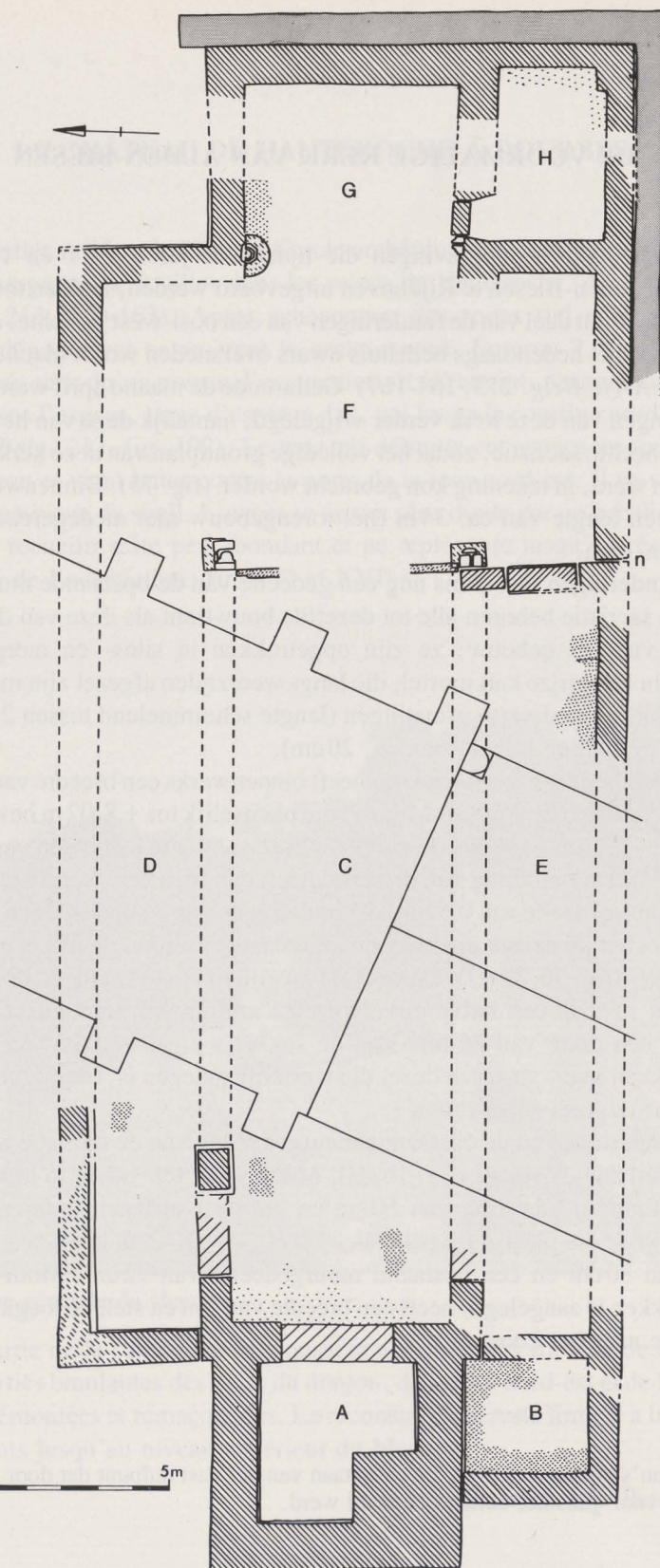

Fig. 75. Plattegrond van het kerkgebouw: A torengebouw, B bijgebouwtje, C-E schip, F dwarsbeuk, G koor en H sacristie.

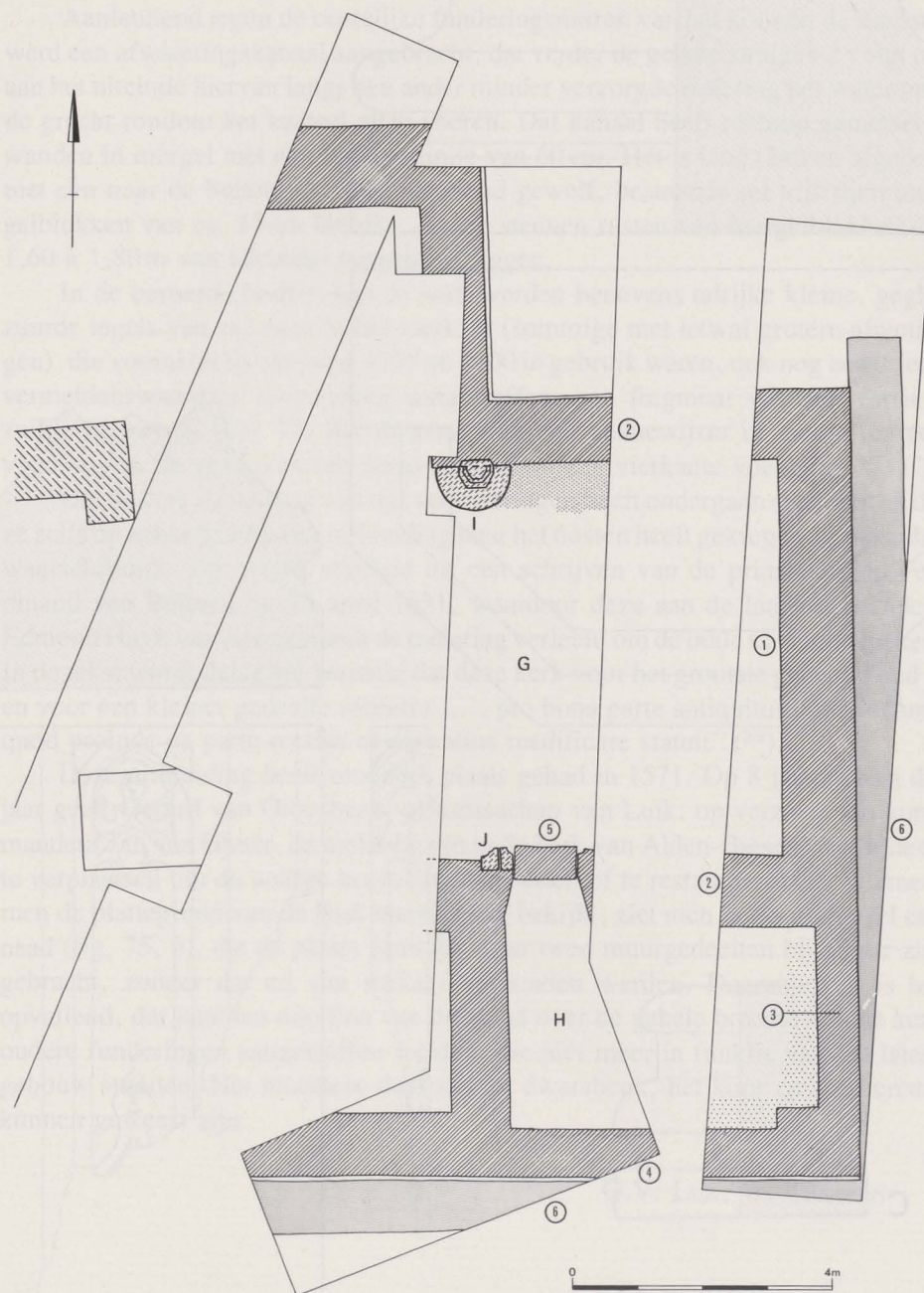

Fig. 76. Vrijgelegde funderingen van koor en sacristie.

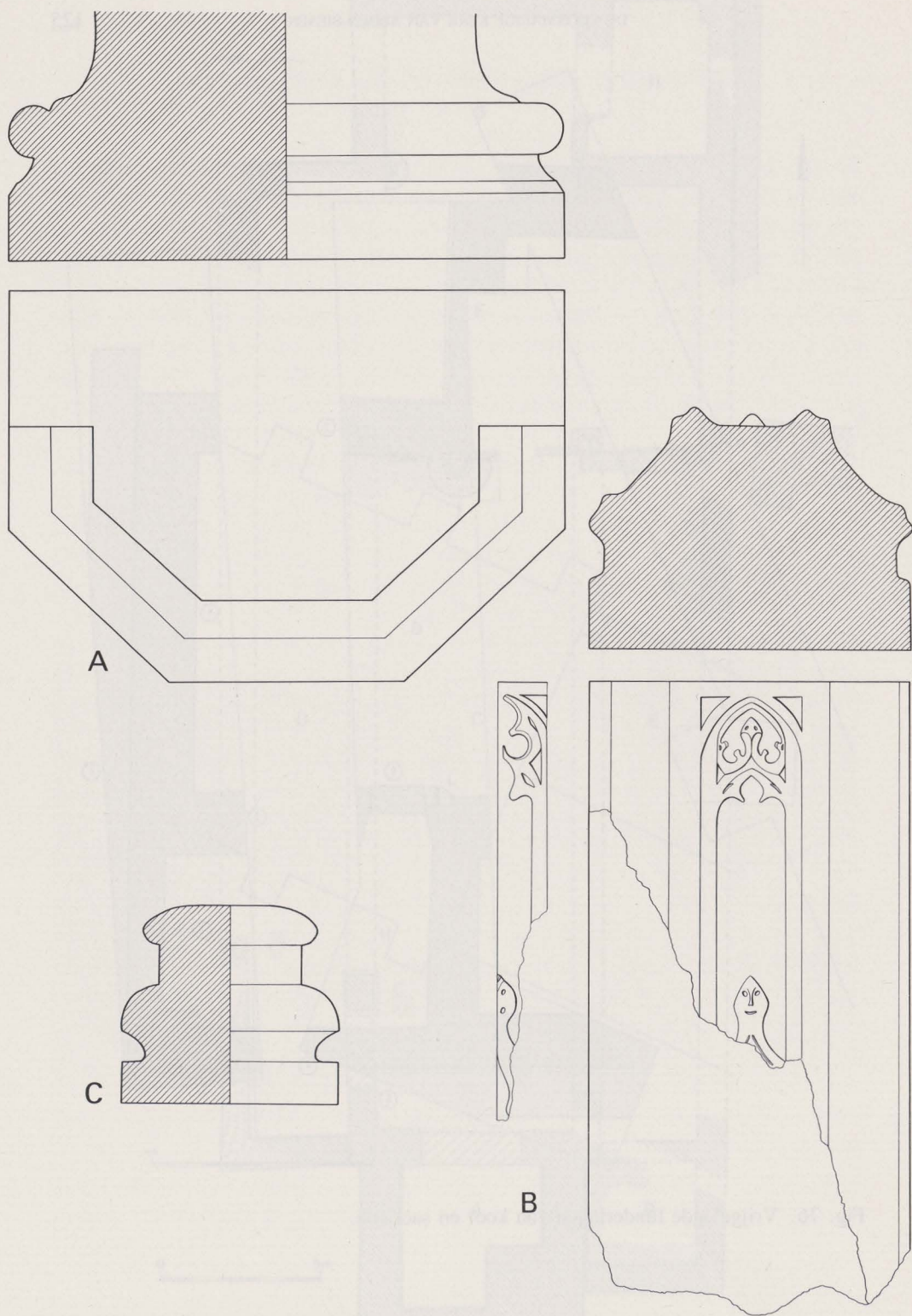

Fig. 77. Architectuurelementen van de kerk. S. 1/6.

Aanleunend tegen de oostelijke funderingsmuren van het koor en de sacristie werd een afwateringskanaal aangebracht, dat verder de gehele zuidgevel volgt om aan het uiteinde hiervan langs een ander minder verzorgde riolering het water naar de gracht rondom het kasteel af te voeren. Dat kanaal heeft recht op gemetselde wanden in mergel met een binnenruimte van 60 cm. Het is langs boven afgedekt met een naar de buitenkant licht afhellend gewelf, bestaande uit vijf rijen mergelblokken van ca. 15 cm breedte, die op steunen rusten van mergelblokken die 1,60 à 1,80 m van elkander verwijderd liggen.

In de beroerde bodem van de kerk werden benevens talrijke kleine, geglaazuurde tegels van ca. 4 cm in het vierkant (sommige met ietwat grotere afmetingen), die vooral tussen de jaren 1225 en 1300 in gebruik waren, ook nog een drietal vermeldenswaardige voorwerpen aangetroffen: een fragment van een versierd zuiltje in mergel (fig. 77, B); de plaat van een zonnewijzer in mergel en een voorwerp in de vorm van een knop rustend op een vierkante voet (fig. 77, C).

Dat de kerk na verloop van tijd veranderingen heeft ondergaan staat vast en dat ze zelfs op zeker tijdstip een uitbreiding naar het oosten heeft gekregen, is meer dan waarschijnlijk. Dat wordt afgeleid uit een schrijven van de prinsbisschop Ferdinand van Beieren op 25 april 1631, waardoor deze aan de landkommandeur Edmond Huyn van Amstenraedt de toelating verleent om de oude kerk af te breken. In de tekst wordt duidelijk vermeld dat deze kerk voor het grootste gedeelte oud is en voor een kleiner gedeelte recenter „... pro bona parte antiquitus constructum, quod proinde ea parte rectius et decentius reedificare statuit”⁽²⁶⁾.

Deze uitbreiding heeft mogelijk plaats gehad in 1571. Op 8 januari van dat jaar geeft Gerard van Groesbeek, prinsbisschop van Luik, op verzoek van kommandeur Jan van Ghoer, de toelating om in de kerk van Alden-Biesen twee altaren te verplaatsen om de nodige herstellingen te doen of te restaureren⁽²⁷⁾. Wanneer men de plattegrond van de kerk nauwkeurig bekijkt, ziet men in de zuidgevel een naad (fig. 75, n), die de plaats aanwijst waar twee muurgedeelten bij elkaar zijn gebracht, zonder dat zij aan mekaar verbonden werden. Daarenboven is het opvallend, dat juist ten noorden van die naad over de gehele breedte van de kerk oudere funderingen aangetroffen werden, die niet meer in functie van het latere gebouw stonden. Het recentere deel zou de dwarsbeuk, het koor en de sacristie kunnen geweest zijn.

G.V. LUX, W. THIJSEN

²⁶ J. GRAUWELS, *Regestenlijst der oorkonden van de Landkommanderij Oudenbiezen en de onderhorige kommanderijen*, I, Brussel, 1966, nr. 1010 en *Fonds Oudenbiesen*, charter nr. 1010.

²⁷ *Ibid.*, nr. 770.